

ἄνεαστος ἐπίθ. Χίος ἄναστος Πόντ. (Κρώμν. *Οφ. Τραπ. Χαλδ. κ. ἄ.)

Ἐκ τοῦ μεταγν. ἐπίθ. ἀνέαστος.

1) Ὁ μὴ τυχὼν τῆς πρώτης ἀρόσεως, ὁ μὴ καλλιεργηθεὶς, ἐπὶ ἀγροῦ Πόντ. Συνών. ἀκαλλιεργητος 2, *ἀνέα-τεντος 1. β) Καθόλου, ὁ μὴ καλλιεργηθεὶς, ὁ μὴ ὀργωθείς Χίος: *Ἡφηκα τὸ χωράφι ἄνεαστο, δὲν τό *νεασα. Συνών. ἀκαλλιεργητος 1. 2) Ὁ μὴ λιπανθεὶς διὰ κόπρου Πόντ. (Κρώμν. *Οφ. Τραπ. Χαλδ. κ. ἄ.): *Ἀνάστον κεπὶν - χωράφ' Τραπ. Συνών. ἀκόπριστος 2, ἀκοπρος, ἀλέρωστος, ἀλέρωτος 2, *ἀνέατεντος 2, ἀφούσκι-στος. 3) Ὁ μὴ λευκανθεὶς διὰ πλύσεως Πόντ. (Κρώμν. *Οφ. Τραπ. Χαλδ. κ. ἄ.): *Ἀνάστον παννὶν - κανάβ' Τραπ. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀναύγιστος.

*ἀνέατεντος ἐπίθ. ἀνάτεντος Πόντ. (*Οφ. Χαλδ. κ. ἄ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπίθ. *νεατεντός < *νεα-τεύω.

1) *Ἀνεαστος 1, ὁ ἰδ., Πόντ. (Χαλδ. κ. ἄ.): Χωράφ' ἀνάτεντον Χαλδ. 2) *Ἀνεαστος 2, ὁ ἰδ., Πόντ. (*Οφ.): *Ἀνάτεντο ἔν' τὸ χωράφ'.

ἀνέβα τό, σύνηθ. καὶ Πόντ. ἀνιβα Σκόπ. *νέβα Α.Ρουμέλ. (Σωζόπ.) ἀνέβα ἡ, Πόντ. (Κερασ.) ἀνήβα Πόντ. (Σάντ.)

Ἐκ τοῦ μεσν. οὐσ. ἀνάβα. Καὶ ὁ τύπ. ἀνῆβα μεσν. Πβ. Χρον. Μορ. Ρ. στ. 5373 (ἔκδ. JSchmitt) «... ἄρχισαν ν' ἀνηβαίνουν | τὸ ἀνήβα τοῦ Μακρουπλαγίου...»

1) *Ἀνοδος, ἀνάβασις σύνηθ. καὶ Πόντ.: Βαρέθηκα τ' ἀνέβα καὶ τὸ κατέβα. Αὐτὸ τὸ ἀνέβα καὶ κατέβα δὲ μ' ἀρέσει σύνηθ. Μ' ἔκουρι σήμερι τ' ἀνέβα καὶ τοῦ κατέβα Ἰμβρ. Με τὸ ἀνέβα καὶ κατέβα ἐλέρωσες τὰ σκάλας Πόντ. || Φρ. *Ἐκαμι πουλλὰ ἀνιβα καὶ κάτιβα (ἔκτισε πολλαὺς οἰκίας) Σκόπ. || Παροιμ. Αὐτὸ τὸ *νέβα ἔχει καὶ κατέβα (τὴν εὐτυχίαν ἀκολουθεῖ ἡ δυστυχία) Σωζόπ. Τὸ ἀνέβα ἔδει τῶν κατέβα (συνών. τῇ προηγουμένῃ) Κύπρ. Εὐκόλο τ' ἀνέβα τοῦ λαγοῦ, σκουνητούφλα τὸ κατέβα (ὅτι ἡ ἱκανότης τινὸς φαίνεται εἰς δυσχερεῖς περιστάσεις) Λεξ. Δημητρ. Ἡ σημ. καὶ μεσν. Ἰδ. Μιχ. Γλυκ. Στίχους γραμματ. 363 (ἔκδ. ÉLegrand Biblioth. 1,30) «τοῦτο τὸ ἀνάβα τὸ χοργὸν ἔχει καὶ ὀξὺν κατὰβα». Πβ. ἀναβα, ἀναβάλλουσα 2, ἀναβολάρις 1, ἀναβόλασμα 1, ἀναβόλεμα 1, ἀνῆφορος, ἀντίθ. κατέβα. 2) Τὸ μέρος ὅθεν δύναται τις νὰ ἀναβῇ Πόντ. (Κερασ.) 3) Ἡ ζύμωσις, τὸ ἀνέβασμα τῆς ζύμης Πόντ. (Σάντ.)

ἀνεβάζω κοιν. καὶ Καπ. Πόντ. (*Ἀμισ. Οἶν.) ἀνε-βάζ-ζω Καλαβρ. (Μπόβ.) ἀνιβάζον βόρ. ἰδιώμ. ἀνεβάντζω Χίος ἀνεβαίζω Πελοπ. (Λακων. Μάν.) ἀνιβαίζου Θράκ. (*Ἀδριανούπ.) ἀνηβάζω Ζάκ. *Ἡπ. Νάξ. Πόντ. (Κερασ. Κοτύωρ. *Οφ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ.) Χίος—Λεξ. Δεξ. ἀνη-βάζου Εὐβ. (Αὐλωνάρ. Κονίστρ.) *νεβάζω Ἀστνπ. Θράκ. Κάλυμν. Κῶς Λέρ. Νίσυρ. Πόντ. Προπ. (*Ἀρτάκ.) Ρόδ. Σίφν. Σύμ. *νεάζ-ζω Ρόδ. *νάξ-ζω Ρόδ. *νηβάτζω Σύμ. βαίχου Τσακων.

Τὸ μεσν. ἀνεβάζω, ὁ ἐκ τοῦ ἀρχ. ἀναβιβάζω. Τὸ ἀνηβάζω καὶ παρὰ Σομ. Τὸ ἀνεβαίζω κατ' ἐπίδρ. τοῦ ἀνεβαίνω. Διὰ τὸν τύπ. βαίχου ἰδ. HPernot Dial. Tsakon. 271.

Α) Μετβ. 1) Κάμνω τινὰ ν' ἀναβῇ, ἀναβιβάζω κοιν. καὶ Καπ. Καλαβρ. (Μπόβ.) Πόντ. (*Ἀμισ. Κερασ. Κο-τύωρ. Οἶν. *Οφ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ.): *Ἀνεβάζω τὸ παιδί 'ς τ' ἄλλογο - 'ς τὸ δέντρο - 'ς τὸ κάθισμα - 'ς τὸ παράθυρο - 'ς τὸ τραπέζι κττ. κοιν. Ποιὸς θὰ τὴνε *νεβάση; Σίφν.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

*Ἀνήβασο τὸ μωρὸ 'ς σὸ σκαμνὶ Κοτύωρ. *Ἐνήβασα τὰ χορτάρα 'ς σὸ δρανὶ (δῶμα) *Οφ. *Νέβασέ με *πάνω Ρόδ. || Παροιμ. Ὁ Θεὸς ἄλλους ἀνεβάζει καὶ ἄλλους κατεβάζει (ἡ εὐτυχία καὶ ἡ δυστυχία ἐναλλάσσονται) κοιν. Οὐ Θεὸς ἀσκάλις ἀνιβάξ' καὶ ἀσκάλις κατιβάξ' (συνών. τῇ προηγου-μένη) Σάμ. Μὴ δὸν ἀνεβάξης τὸ γακόσειρο παρ' ὡς τοῖ νώμους σου, γιὰτ' ἂ δὸν ἀνεβάσης ὡς τὴ γεφαλὴ σου, θὰ σὲ κατοικήσῃ (ὅτι ἐν μέτρῳ πρέπει νὰ ὑποστηρίξῃ τις τὸν ταπεινὸν διὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ νὰ ὑβρισθῇ ὑπὸ τούτου ἀνυψομένου. γακόσειρος = ὁ ταπεινὴς καταγωγῆς) Κρήτ. || Ἄσμ.

*Ἀπὸ τὸ χέρι τὴν ἀρπᾶ καὶ *πάνω τὴ *νεβάζει

Ρόδ. Ἡ σημ. καὶ μεσν. Πβ. Λύβιστρ. καὶ Ροδάμν. Ε στ. 2335 (ἔκδ. J.Lambert) «φέρουν σκουτάριν στρογγυλὸν καὶ ἀπάνου μὲ καθίζουν | εἰς ὕψος μὲ ἀνεβάζουσιν».

2) Προάγω, προβιβάζω τινὰ Θεσσ. (Ζαγορ.) Λέσβ. (Πάμφιλ.) Πόντ. (Οἶν. Χαλδ.): Ὁ δάσκαλό μ' ἐνέβασε με Οἶν. Δὲ θ' ἀνιβαστῆς φέτου Πάμφιλ. 3) Ἐξυψώνω τινὰ ἠθικῶς, δίδω ἀξίαν εἰς τινὰ σύνηθ. καὶ Πόντ. (Τραπ.): Αὐτὸ σὲ ἀνεβάζει πολὺ 'ς τὴ συνειδήσιν μου σύνηθ. Μ' αὐτὸ ποῦ εἴπες τὸν ἀνέβασες Σῦρ. Πολλὰ ἐνέβασες ἀτεν Τραπ.

4) Αὐξάνω τὸν μισθὸν ἢ τὴν τιμὴν πράγματός τινος κοιν.: Ὁ σπιτονοικοκύρις κάθε τόσο μ' ἀνεβάζει τὸ νοίκι. Ὁ ἀφεντικός μου θὰ μὲ ἀνεβάσῃ τὸν ἄλλο μῆνα (βραχυλ. ἀντὶ θὰ μοῦ ἀνεβάσῃ τὸ μιστό). *Ἀνέβασε ἡ κυβέρνησι τὸ ψωμί - τὴ ζάχαρι - ὅλα τὰ πράματα (βραχυλ. ἀντὶ τὴν τιμὴ τοῦ ψωμοῦ κτλ.) κοιν. Τὸ πεδάρι τ' ἀνεβάσαν ἐφτὰ δραχμὲς (πεδάρι = πεντάδραχμον) Τήν. 5) Πλειοδοτῶ Πόντ. (Κερασ.) Σῦρ.: Αὐτὸ τὸ χωράφι τ' ἀνέβασε καὶ τὸ πῆρε Σῦρ. Ὡς πόσον ἐνέβασές αὐτο; Κερασ. Συνών. ἀβαντζάρω

Α 2, ἀναβαντζάρω 1, ἀνεβατίζω 3. 6) Ὑπολο-γίζω τι κατὰ ποσὸν σύνηθ.: Τοὺς κατοίκους τοῦ δεῖνα τόπου τοὺς ἀνεβάζουν σὲ πέντε χιλιάδες. β) Ὑπερβάλλω τι κατὰ ποσότητα Ἰων. (Κρήν.): Ἐχω ἀκουστὰ πῶς εἶναι δέκα χιλιάδες ψυχομέτρι, ἄλλοι ὅμως τοὺς ἀνεβάζουνε (ψυχομέτρι = σύνολον ἀνθρώπων).

7) Μεγεθύνω τι Νάξ. (Κωμ.) Σῦρ. (Ἐρμούπ.): *Ἀνεβάζω τὴ μεθήρα Κωμ. *Ἀνεβάζω τὸ βαρέλλι Ἐρμούπ. 8) Κάμνω τι νὰ ὑποστῇ ζύμωσιν, ἐπὶ ζύμης ἄρτου Θράκ. (Σηλυβρ.) Πόντ. (*Ἀμισ. Κερασ. *Οφ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ.): *Ἀνηβάζω τὸ ζ'μάρ' *Οφ. Τὸ φλουρι τ' ἀγι-κωνσταντινιάτικο σὰν τὸ βάλ'νε μέσα 'ς τὸ ζυμάρι

ποῦ θὰ κάμ'νε ψωμί, τὸ ἀνεβάζει χωρὶς μαγιά Σηλυβρ. Μετοχ. ἀνεβασμένος = ὁ ὑποστὰς τὴν προσήκουσαν ζύ-μωσιν πολλαχ.: Ζύμη ἀνεβασμένη πολλαχ. *Ἀνηβασμένον ζουμάρ' Χαλδ. Συνών. καὶ ἀντίθ. τῆς μετοχ. ἰδ. ἐν λ. ἀνατε 1. Καὶ ἀμτβ. ἀνυψοῦμαι, φουσκώνω, ἐπὶ ζύμης

Νίσυρ. Ρόδ.: Τὰ ψωμιά νάξ-ζουν Ρόδ. Τὰ ψωμιά *νέβασαν Νίσυρ.

Β) Ἀμτβ. 1) Ἀναβαίνω, ἀνέρχομαι Πελοπ. (Μάν. κ. ἄ.): *Ἀνεβαίζω 'ς τὸ βουνὸ Μάν. Καὶ μετβ. ἀνέρχομαί τι Αἴγιν. Θράκ. Κορσ. Κρήτ. Μακεδ. (Χαλκιδ.) Νίσυρ. Σῦρ. Χίος: *Ἀνιβάζου τοὺν ἀνήφουρου Χαλκιδ. Αὐτὸ τὸ βουνὸ εἶναι πολὺ ἀψηλὸ, δὲν μπορῶ νὰ τ' ἀνεβάσω Σῦρ. || Ἄσμ.

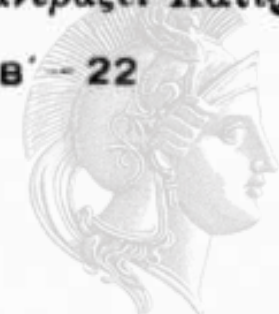
Τοῦ μέγα Γεώργι τὸ βουνό, τοῦ μέγα Κωσταντίνου, μήτε πουλλὶ τ' ἀνέβαζε μήτ' ὦραιο χελιδόνι, κόρη ξανθὴ τ' ἀνέβαζε, πλέχνοντας τὸ γαῖτάνι Αἴγιν.

Καρδιά μ', εἶδα 'χεις καὶ πονεῖς καὶ βαρβαναστενάξεις; βαρὺ γομάρι δὲ βαστᾷς, βουνὰ δὲν ἀνεβάξεις!

Κρήτ. 2) Ἀναπνέω μετὰ δυσκολίας, ἀσθμαίνω Βιθυν. (Κατιρ.) Κυδων. Πελοπ. (Λακων. Μάν.) Ρόδ.: Ὅλη τὴ νύχτα ἀνέβαζα Μάν. Τὸ μωρὸ δὲν κοιμάται, ἀνεβάζει Κατιρ.

ΤΟΜ. Β' - 22

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ